

A nagyvilág Margittai Gábor:
céltudatos magyar Mi a madzsar?
vándora Scolar, Bp., 2009.

A 2009. év utolsó negyedében napvilágot látott magyar témájú könyvek közül Margittai Gábor *Mi a madzsar? Magyar tudatú néptörödékek Ázsiában, Afrikában, Európában* című kötetét nagy várakozás előzte meg. A címben jelzett témán kívül szerepet játszott ebben az is, hogy idevágó írásainak részletei, rövidebb változatai megjelentek a Magyar Nemzet hasábjain. Fogadtatásukat azonban minden bizonnyal elősegítette a szerző korábban *Külső magyarok. Utazás a végeken* című kötete. E riportgyűjteménye a szomszédos országok magyarságának létehelyzetét, tudatállapotát, megmaradásának esélyeit méri fel a csángók lakta Gyimesi-havasoktól a történelmétől és őslakóitól megfosztott Szepességig, a magyaroktól 1944 őszétől elnéptelenített csajkás-körzettől „az elsodort hidak földjéig”: Kárpátaljáig.

Mivel a szerzőt elsősorban a szórvány, a szórványosodás érdekli – mert nem ez lesz-e a mi sorsunk is ötven, száz, százötven év múlva? –, azt a kérdést is megfogalmazza burkoltan, hogy szervesen átgondolt nemzetpolitika, gazdasági szellemi és lelki felkészültség, bölcs és áldozatos közösségi összefogás megállíthatja-e szervezett pusztításunk és közönyös vagy éppen gyalázatos önpusztításunk (lásd a 2004. évi decemberi népszavazást) külső és belső programját, folyamatát.

Kire számíthat például Dél-Erdélyben Borosbenedek utolsó magyarja – az általam is ismert idős asszony – az omladozásában is csodálatos református műemléktemplom árnyékában? A válasz, ha a magyarigeni református lelkész, Gudor Botond szavait idézzük, miszerint „a szórványosodás már olyan fokú, hogy a gyulafehérvári egyházmegye rövidesen kihal”, nem vigasztaló. Az említett lelképásztor tettekkészsége annál inkább az, s eredményességében példaadó is. „Nyaranta táborokat szervez szórványban élő gyerekeknek; apránként javítgatja a templomot, s az egyház birtokait – bár csak a töredékét kapták vissza – négy géppel műveli” – olvashatjuk a róla szóló híradásban. Gudor Botondnak persze nem más kel a segítségére, mint „a hatalmas, elnéptelenedett magyarigeni templom árnyékában” nyugvó Bod Péter, Bethlen Kata udvari papja és könyvtárosa, aki 1766-ban megírta az első írói lexikont: a Magyar Athenást. Sírja zarándokhely lett, amely előtt egyre több magyar (belföldi és külföldi) turista hajt fejet s látogatja meg „a környék gyönyörű, pusztuló templomait”.

A Hunyad megye református esperesével, Albert Istvánnal folytatott beszélgetés ismerteti meg az olvasót

a szórványpap fogalmával: „...e kultúránkhoz oly átköztül szorosán kötődő szóban nem az elesettség, nem az elbukás értelme lapul, hanem egyszerű állapothatározás. A szórványpap szórványtemplomokba jár, hogy szórvány-istentiszteletet tartson szórványgyülekezeteinek. Megecsik, hogy csak áll a szószéken, tekintetével végigsöpör a kihalt padokon, majd megállapodik az egyetlen főhajtott emberen, a falu utolsó reformátusán vagy katolikusán. Neki prédikál, páros magányban zsolnároz. Később utolsó útjára kíséri hívét, de a koporsó fölött már románul tart gyászbeszédet, hogy az utódok is értsék. Aztán csomagol. S a szórványtemplom enyészethet indul. Tíz év múlva az utolsó magyar sírokat sem találja meg senki.”

Az ír, ha nyelvében angolra váltott is, rendületlenül megmaradt írnek. A magyar, ha elveszíti nyelvét, az a más népbe való beolvadását jelenti. Bár Margittai Gábor kivételekről is szót ejt a könyvében. Egy Hunyad megyei református hívő románul szögezi le, hogy magyar, noha magyarul már csak a Miatyánkot tudja. Egy teljesen elrománosodott csángó vállalkozó felnőtt fejjel a népzenén keresztül döbrent rá származására. Őket is a magyar nemzet tagjainak kell tekinteni.

Albert Istvánon és Gudor Botondon kívül Margittai Gábor több „szórványpap”, műemlékvédő, helytörténész, RMDSZ-képviselő, odaadó magyarországi „társadalmi munkás” – többek között a szombathelyi Kovács Jenő és társai – múltmentő s a törekeny jövőnek szellemi, lelki fundamentumot vető tevékenységét is számba veszi. Nevüket és cselekedeteiket hallva a hős kiüresedett fogalma egyszerűben megtelik tartalommal.

Mi a madzsar? című kötetében a szerző átlépte az ország történelmi határát. A nagyvilág céltudatos vándora lett, aki a magyar eredetű (vagy annak tartott), tudatú, legendájú népek, néptörödékek megkeresésére, megismerésére indul, talán attól a konokságtól hajtva, hogy a Kárpát-medencében a szórványosodás folyamatától fenyegetett magyarságot megerősítse. Julianus barátéhoz hasonló eltökéltséggel és felkészültséggel indult a nagy útra, a nagy utakra. Ezt dokumentálja a beszámolóiban szétszórta található szak- és memoáirodalom Germanus Gyulától Magyarországi György barátón át Tardy Lajosig.

A *Bevezetőn* kívül négy fejezet címe és alcíme jelzi, kikről kíván fényképekkel gazdagon illusztráltan hírt adni, riportszerűen beszámolni: *Magyar rabszolgák leszármazottai Törökországban? Expedíció Macarköybe, a rejtélyes törökmagyar faluba; Afrika csángói: a magyarabok; Provence magyarjai. Hajszálgökök, avagy honfoglalás az Óperencián túl; Törzsi gyűlésen a kazakisztáni madjaroknál. Nomád dominó: élnek-e még Julianus magyarjai?*

Lengyelországban egy általános iskolai történelem-tanárnak biztos, hogy több-kevesebb fogalma van az 1842-ben Isztambultól negyven kilométerre Kis-Ázsia területén Adam Jerzy Czartoryski herceg és a francia lazarénusok által alapított lengyel faluról, Adampolról, későbbi nevén Polonezköyről (Lengyelfalváról), amely ma legfontosabb célállomása a törökországi lengyel kulturális turizmusnak. Az elmúlt évtizedekben üdülőhellyé fejlődött település polgárainak többsége már az őslakosok ingatlanjait megvásárló török, de az adampoliak – részben a két háború közötti lengyel kormányok céltudatos támogatásának s a Lengyelek Világszövetsége mai odafigyelésének – még őrzik anyanyelvüket, tudatukat, kultúrájuk alapelemeit.

Lengyel szintű támogatásban vagy legalábbis odafigyelésben kellene részesíteni Macarköy (hivatalos nevén: Gebiz) közösségét, amelyben meglepő mélyen él a magyar származástudat. Mivel a törökökben általános a magyarok iránti rokonszenv, emiatt a macarköyieket nem éri szemrehányás. Az idevetődő magyar turisták szalmalángszerűen fellobbanó érdeklődésén kívül a tartós együttműködés igénye csak a Macarköybe gyalog elzarándokoló felső-háromszéki Beder Tiborban vált tette. Ő így vall a kezdetről, amely a 2004. decemberi népszavazás által kiváltott sokk utáni időszakra esik: „Könnyebben létrejött a kapcsolat a gebiziekkel, mint mondjuk, egy dunántúli községgel. Kelet mindig izgatta a székely embereket. Bennük erős nemzettudat és Attila-kép él: a hunok leszármazottainak tartják magukat. Van Kis-Ázsiában egy nép, amelyik ugyancsak a hunok utódának tekinti magát – ez már eleve összeköti őket. Erre a találkozásra az egész Kárpát-medence magyarjai felfigyelhetnek, hiszen üzenete van: amikor egymásnak feszül a magyarság anyaországon és határon túl egyaránt, szükség van az összefogás jó példájára. Hogy még afelé is kinyújtjuk a kezünket, aki már nem tud magyarul, s közösen tudjuk megfogalmazni egymás számára a jövőt. A csángókra költött támogatás nem kidobott pénz, hiszen Európában egyedülálló kultúrát, nyelvezetet őriztek meg – ugyanez a helyzet a gebiziekkel is. Most néprajzosokra, nyelvészekre vár a kutatómunka, hiszen e településen találni olyan jelenségeket, amilyenek Törökországban máshol nincsenek.”

Tapasztalatait Beder Tibor *Gyalogosan Törökországban* című könyvében foglalta össze, amelyből Margittai Gábor is merített. Beder Tibor és baráti köre a magyar-török közösség temetőjében székelykaput akart – a halálon túli összetartozás jeléül is – felállítani. Mehmet Cengiz, Gebiz polgármestere azonban ragaszkodott hozzá, hogy a kapu a község főterén álljon, s a fundamentum kialakításához maga is csákányt ragadott.

A Rodostóban is népi diplomáciai leleménnyel székelykaput állító Beder Tibor az összetartozástudat kapcsán jegyzi meg a következőket: „Budapestet én is a fővárosomnak érzem, akármennyire nem számítanak ott rám. (...) Becsapottnak érezzük magunkat minden téren, de ez felerősítette a székely nemzettudatot, meg akarják különböztetni magukat a népszavazáson nemmel voksoló magyarországi magyartól. Ezt mi sosem tudjuk megbocsátani annak a politikai vezetésnek, amelyik a nemre buzdított, és nemzeti tragédiát idézett elő. Pedig nekünk egyetlen gesztus is elegendő. Ez a gondolkodás vezetett Macarköybe.”

Az asszuáni gát építése során a hatvanas évek első felében szétszórta núbiai magyarábok – (akiknek semmi közük az arabokhoz – az *áb* szócska *törzset* jelent) – egy-egy tagjához, családi közösségéhez, csoportjához Margittai Gábornak nem kisebb kalandok árán sikerült eljutnia, mint a világhírű riportírónak, Ryszard Kapuścińskinak némelyik célállomásához néhány évtizede. A szétszórattatásban is egymást számon tartó, ugyanakkor megmaradásában csángómód veszélyeztetett közösség legendaként tekint Budapestre, mintha az szellemi, lelki fővárosa volna.

A kényszerű áttelepülés máig kiheverhetetlen csapás volt a magyarábokra a szovjet–arab barátság virágkorának az egész világot propagandisztikus reménnyel elárasztó nagy építkezése idején. „Másképp millió pálmafa került víz alá, megszűnt a hagyományos mezőgazdaság az áttelepüléskor. Nagyon sokan meghaltak a rossz víz miatt, főleg gyerekek és öregek, amikor az újonnan felépített falvakba költöztek 1963-ban. Ezek a települések most is olyanok, mint a katonai táborok, a társadalom kicserélődött, talán csak a természetüket, a hagyományaikat és a zenéjüket tartották meg az emberek” – vallotta a szerző egyik, magyarokban reménykedő beszélgetőtársa, aki hozzáteszi: „Már nagyon várjuk magukat...” Margittai Gábor honfitársai mai hozzáállásának érzékelésére jegyzi meg: „A kizárólag magyarábok lakta Magyarártin, azaz Magyar-szigeten, ahol 1935-ben Almásy (László az Egyiptomi Térképészeti Intézet tudományos munkatársaként – K. I.) is járt, skandinávok tártak föl számos sírt (az asszuáni gát építésekor – K. I.), csontvázvizsgálatokat is végeztek, s megállapították, hogy az ott talált tárgyi kultúra nem arab, s nem is núbiai. Magyar kutató mindenestre nem tette lábát a néhány hónappal később mindörökre elmerült szigetre.”

Margittai is utal arra, hogy a franciaországi Provence-ban fekvő Régusse és környéke lakóinak magyar eredeztetését nem támasztja alá hiteles történeti forrás, s legfőképp a Franciaországba emigrált magyar újságíró, Garamvölgyi Artúr által kreált legenda táplálja. A köztudatba ezt

a legendát a Régusse-be is ellátogató Illyés Gyula emelte a Magyar Nemzet 1969-es karácsonyi számában közzétett *Hajszálgyökerek* című írásával. Egy idő után a helybeliek által is elfogadott legendának a ténybeli tarthatatlanságára Benda Kálmán felhívta Illyés figyelmét, de az írás ettől függetlenül bekerült és címadója lett 1971-ben kiadott esszé-kötetének. Az író számára ugyanis az volt a legfontosabb, hogy a Régusse-i legenda ürügyén szólhasson az erdélyi magyarság helyzetéről, amelyet az 1960-as évek végéig a Kádár-rezsim tabuként kezelte.

A kötet legizgalmasabb fejezete a kazahsztáni madjarokról szól. Arról, hogy egy mindennapi létében fenyegetett kis nép hogyan tudja őseinek emlékét ápol-

va, s általa erejét megsokszorozva a legzordabb időket – a sztálini véres és a brezsnyevi fondorlatos diktatúrát – túlélni. Térbeli szétverettségén a legnagyobb nehézségek dacára is megszervezett törzsi gyűlésén, amely mintegy az újjászületését jelenti, diadalt arat.

Margittai Gábor *Mi a madzsar?* című könyve *A külső magyarok* című riportgyűjteményével együtt odatehető Kodolány János *Julianus barát* című könyve mellé. A Magna Hungaria lakóinak megpillantásával véget érő középkori történetet ugyanis Margittai Gábor folytatja s jeleníti meg napjainkban a szemünk előtt.

Kovács István

Az Írószövetség új tisztségvielői

A Magyar Írószövetség tisztújító közgyűlését 2010. november 27-én tartotta a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium dísztermében. A megjelenteket Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke, Dr. Réthelyi Miklós, a Nemzeti Erőforrás Minisztériumának tárcavezetője, Tarlós István, Budapest főpolgármestere és Csomós Miklós főpolgármester-helyettes köszöntötte.

Ezt követően került sor a leköszönő elnök, Vasy Géza beszámolójára. Az elmúlt három év munkáját L. Simon László, az Írószövetség volt titkára, a Parlament Kulturális és sajtóbizottságának elnöke értékelte.

Az Írószövetség örökös tagjául választotta Marsall László költőt, Szalay Károly író és Tamás Attila irodalomtörténest; posztumusz örökös tagságot adományozott

Déry Tibornak, Illyés Gyulának, Németh Lászlónak, Tamási Áronnak és Veres Péternek. A Hieronymus-díjat Hárs Ernő és Kodolányi Gyula költők nyerték el műfordítói munkásságuk elismeréseként.

A közgyűlés megválasztotta az 56 tagú választmányt, a választmány pedig az elnököt és az elnökséget.

Elnök: **szentmártoni János**

Elnökség tagjai: **ÁCS MARGIT, FALUSI MÁRTON, IANCU LAURA, KISS GY. CSABA, MEZEY KATALIN, VASY GÉZA.**

Felügyelő bizottság tagjai: **BÁGER GUSZTÁV, BENKE LÁSZLÓ, KELEMEN ERZSÉBET**

A választmányi tagok

L. SIMON LÁSZLÓ	133	BERTHA ZOLTÁN	93	ELEK TIBOR	74	NAGY GÁBOR	58
SZENTMÁRTONI JÁNOS	123	OLÁH JÁNOS	93	SERFŐZŐ SIMON	72	SZALAY KÁROLY	58
KALÁSZ MÁRTON	120	IANCU LAURA	90	FARKAS ÁRPÁD	70	SZONDI GYÖRGY	58
VASY GÉZA	117	VATHY ZSUZSA	89	KONRAD SUTARSKI	70	CSONTOS JÁNOS	57
MEZEY KATALIN	114	VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ	87	TÓTH ÉVA	70	SZIGETHY GÁBOR	57
ERŐS KINGA	111	ALBERT GÁBOR	83	SARUSI MIHÁLY	67	FÁZSY ANIKÓ	56
ÁCS MARGIT	110	DOBOZI ESZTER	81	ÉKLER ANDREA	64	PAPP TIBOR	56
PÉCSI GYÖRGYI	109	KODOLÁNYI GYULA	79	VÉGH ATTILA	63	FEKETE VINCE	55
ÁGH ISTVÁN	105	TEMESI FERENC	79	FALUSI MÁRTON	62	GYÖRGY ATTILA	55
SZAKOLCZAY LAJOS	104	KOVÁCS ISTVÁN	78	FERENCZES ISTVÁN	61	SEBEŐK JÁNOS	54
JÓKAI ANNA	103	TÓTH ERZSÉBET	78	TARI ISTVÁN	61	KOCSIS ISTVÁN	53
KISS GY. CSABA	103	KARÁTSZON GÁBOR	76	STURM LÁSZLÓ	60	RÓZSÁSSY BARBARA	51
ALEXA KÁROLY	95	AMBRUS LAJOS	75	BÁGYONI SZABÓ ISTVÁN	59	MONOSTORI IMRE	50
SZÖRÉNYI LÁSZLÓ	94	CZIGÁNY GYÖRGY	74	PAPP ENDRE	59	CSENDER LEVENTE	49

Póttagok

BABUS ANTAL	48	TURCSÁNY PÉTER	43	SÜTŐ CSABA ANDRÁS	33	GYIMESI LÁSZLÓ	25
PÓSA ZOLTÁN	48	FÜZI LÁSZLÓ	40	LÁZÁR BALÁZS	32	SZÁVAI GÉZA	25
KIRÁLY ZOLTÁN	47	MAJOROS SÁNDOR	38	BAKONYI ISTVÁN	30	SZALAI ZSOLT	24
KONTRA FERENC	46	THIMÁR ATTILA	38	MADÁR JÁNOS	30	TÁBORI LÁSZLÓ	19
TURCZI ISTVÁN	46	HODOSSY GYULA	37	BESZÉDES ISTVÁN	29	MÁRTON GYÖNGYVÉR	17
VERESS MIKLÓS	46	LÁNG GUSZTÁV	36	KOPPÁNY ZSOLT	29	SZABÓ TIBOR BENJÁMIN	15
VINCZE FERENC	46	TAKARÓ MIHÁLY	35	BALÁZS TIBOR	27	DEÁK SÁROSI LÁSZLÓ	9
KIRÁLY FARKAS	43	FILIP TAMÁS	34	BALÁZS F. ATTILA	26		
N. PÁL JÓZSEF	43	TÓTH LÁSZLÓ	34	SZENYÁN ERZSÉBET	26		